List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

Štev. (No.) 249. Chicago, Ill., 18. junija (June) 1912. Leto (Vol.) VII.

PAZITE!

na številko v oklepaju-ki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (250) . . tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

V imenu vsegamogočnega dolarja.

Ko je v požaru Triangle West Co. v New Yorku 23. marca l. l. zgubilo življenje 147 delavk, ker kompanija ni zadostno skrbela za njihovo varnost, je vsa ameriška javnost klicala ogenj in žveplo na provzročitelje te grozne z katastrofe. Ves štab mestne uprave z mayorjem Gaynorjem na čelu je v svoji hinavski naturi obljubil vislice in škorpijone za ljudi, katere bi od njih določena preiskovalna komisija določila za odgovorne na ta zločin. Skoro 15 mesecev je minulo od tega časa, a kje je izid preiskave? Koliko provzročiteljev je bilo obešenih? Koliko kaznovanih po zasluženju?

Nobeden!

Tak in enak izid so imele vse preiskave sličnih katastrof. Pravi zločinci niso bili kaznovani; javnost niti zvedela ni zanje, ali pa redko kedaj.

Kako je preiskavo Titanic-ove tragedije? Ako bo imela katastrofa res kake posledice, kar pa dvomimo, bo to pripisati dejstvu, da je tragedija zahtevala poleg revnih izseljencev tretjega razreda tudi nekaj z bogatstvom kronanih glav, kojih sorodniki in dolarji bodo zahtevali svoje zadoščenje. Sicer se pa drugega itak ne bo ukrenilo, kakor k večjem to, da se bodo sprejeli nekateri zakoni za večjo varnost ljudij kakor se je to zgodilo po vseh enakih moritvah.

Na prvi pogled bi človek mislil, da je to vendar bolje kot nič, v resnici bi bilo bolje nič, kot pa nekaj, ki ni drugega kakor pesek v oči in ostane samo na papirju.

Koliko so vredne take določbe za ljudsko varnost, dokazuje mestna civilno službna komisija v Chicagi in njena preiskava mestnega stavbnega oddelka. Po zatrdilu te komisije, je stavbni oddelek, ki ima v prvi vrsti paziti na varnost meščanov, prava borza, kjer se je varnost ljudstva poljubno prodajala za svetle dolarje. Ta korupcija se vrši že več let. V nekaterih slučajih so bili stavbeni kontraktorji in lastniki prisiljeni plačati odkupnine do $200 raznim nadzornikom poslopij, sicer bi ti zavrgli njih stavbe.

Isto poročilo zatrjuje, da so vsi boljši sklepi občinskega sveta o varnosti poslopji ničla, za katero se gospodje v stavbenem oddelku niso menili, menili so se samo za dolarje; kdor je več plačal, tisti je dobil ugodnejše dovoljenje.

Podkupovanje je bilo nekaj navadnega. Kdor je rabil kake protipostavne in posebne privilegije, je moral dobro "pomazati" in dobil jih je, pa naj so bili desetkrat ali pa stokrat protipostavni.

Tudi zlobni so bili gospodje v tem oddelku mestne uprave. Ako drugače niso mogli izvleči od kontraktorjev ali lastnikov zaželjenih dolarjev, so zavrgli ta ali oni del poslopja, često brez najmanjšega povoda. Ker je bila tozadevna poprava dražja, je kontraktor raje plačal primerno napitnino in vse je bilo "all right".

Nadzorniki so največkrat docela lažnjivo poročali. Sploh je bil ves stavbni oddelek pravo gnezdo korupcije, kamor so prišli le zaupni prijatelji že ondu se nahajajočih koritarjev; na sposobnost in na poštenost se ni oziralo. — Tudi nekateri člani mestnega sveta so bili soudeležni pri teh korupcijah.

Sleparije te vrste se ne gode samo v Chicagi, ampak po vseh mestih, kjer odločuje kapitalizem smer mestni upravi. Te vrste sleparija je tako splošna, da se ne da odpraviti, ako se odstrani enega ali dva goljufiva uradnika; treba je odpraviti ves sistem in zlo izruvati s koreninami vred. Ker pa te korumpirane politične mašine mest slone na republikanski, še češče na demokratski stranki, tedaj mora delavstvo spregledeti, da zanj ni prostora v teh strankah.

Pruska justica.

Berolin. — Pruska kraljevina je v svojem nazadnjaškem režimu pravi madež, med ostalimi nemškimi deželami. Vsled tega se ni prav nič čuditi, da je oholost kapitalističnih magnatov v bujnem cvetju in da je vsa deželna politika tako uravnana kakor žele ljudski izkoriščevalci. Iz navedenega je tudi razumljivo, zakaj nima Pruska splošne in enake volilne pravice pri deželnih in občinskih volitvah kljub splošni naprednosti nemške države. Vse zahteve, vse peticije, vse resolucije pruskega delavstva za splošno in enako volilno pravico tudi v deželnih zadevah so do sedaj ostale bob v steno. Vse kaže, da se pruska vlada lahkomiselno igra z ljudskimi pravicami ter je gluha za vsak tozadeven opomin. Ustreči kapitalističnim pijavkam in dati drobtinice njihovim hlapcem, to si šteje pruska vlada v svojo dolžnost. Delavci so pa za to ustvarjeni, da trpé vse svoje življe kot črna živina, da žive in mro v bedi in pomanjkanju. Da bi skušala odpomoči temu bednemu položaju delavstva, to vladi niti na misel ne pride. Kaj še? Zatreti vsak izraz delavskega ogorčenja z brutalno krivično silo, to je vladni princip.

To trditev dokazuje v najjasnejši luči slučaj, ki se je dogodil pred nekaj tedni v pruskem deželnem zboru, ko je dal predsednik po policiji vreči iz zbornica socialističnega deželnega poslanca Borchardt-a samo zato, ker je ta naredil par stvarnih in opravičenih pripomb med govorom, s čimer po zbornicnim poslovniku nikakor še ni kršil reda. Toda zagrizenosti predsednika je zadostovalo, da je pokazal svoje nebrzdano sovraštvo ter se tako daleč spozabil, Borchardt se je vrnil na svoj prostor, a je bil drugič s silo izgnan iz zbornice.

Po pruskih zakonih je predsednik zbornice zvršil s tem svojim neopravičenim ukazom zločin, ki se kaznuje z zaporom najmanj petih let; istotako je izvršil zločinstvo — policijski uradnik, ki je izvršil ukaz. Na podlagi tega zakona je Borchardt tudi svoj ugovor utemeljil, toda kapitalistična in buržuazna zbornica je ugovor odklonila, oziraje se na zakon. Toda to še ni vse: pruska zbornica je pričela z akcijo, da razveljavi Borchardt-ov mandat, mesto da bi kaznovala predsednika.

Glasilo soc. stranke "Vorwärtz" je najodločneje protestiral proti temu nasilju pruske zbornice, zato pa hoče krivična svojat svoj greh oprati s tem, da bo postavila pred sodišče Borchardt-a in tudi list "Vorwärtz" ter dokazati, da je najostudnejša kriviica — pravica!

Slabo spričevalo za chicaško policijo.

Chicaška policija, ki si je v sedanjem časniškem štrajku izteklo nesmrtnih zaslug za časniški trust s svojo brutalnostjo, sirovostjo in krivičnim postopanjem napram štrajkarjem, dobiva vsak dan nove moralne klofute za svoje "izvanredne" sposobnosti. Sodišča dan za dnem oproščajo aretirane štrajkarje — "newsboy-e", kar kaže, da so bili aretirani brez vsakega vzroka. Nekateri slučaji so bili tako očividno krivični, da je eden izmed sodnikov odklonil vsake nadaljne procesiranje aretiranih štrajkarjev. S takimi aretacijami se chicaška policija gotovo ne bo pridobila slave Beljško priliko za to ima, ako izvršuje svoj poklic in brani meščane pred roparji, morilci in tatovi, ki so v času zadnjega štrajka potrojili svojo delavnost.

Zakoni in red v Zdr. državah.

Mesto San Diego, Cal., je v popolni oblasti lopovske tolpe, sestoječe iz ljudij, ki so si z delavskim denarjem pridobili toliko, da jim ni treba skrbeti zjutraj, kaj bodo večerjali in kje spali. Ta tolpa trgovcev, advokatov in enakih parazitov si je s silo prisvojila mestno upravo in sedaj vlada kakor kak turški paša. Po mnenju te sodrge je treba vsakogar, ki si upa govoriti pravico ali jo zagovarjati, pobiti s kolom. Da jim pa ja nihče ne pride do živega, so spravili pod svojo kontrolo tudi sodišča. In tako sedaj caruje z najsilnejšim terorizmom par samopašnih mogotcev v svobodnem (?) mestu Z. Dr.

V državi Washington so pred nekaj tedni najeti "bumi" morili in pretepali štrajkujoče lesne delavce, ker so si ti upali zahtevati samo grižljaj kruha več na dan; kdor pa se je upal kritizirati to podlo in gnusno početje lesnega trusta, so ga "odlični" meščani ponoči izvleki iz postelje, ga vlekli na cesto ter ondi neusmiljeno pretepli. V isti državi si je pravico prodajajoči sodnik dovolil salo ter meninič, tebinič oropal nedolžnega človeka vsega, celo pravice do življenja, ko mu je odvzel državljanstvo.

V državi Massachusetts se odreka pravica mirnega zbiranja v privatnih hišah onim, kojih govori niso po volji lemuharskim in samopašnim kapitalističnim mogotcem. Nasprotno se pa ista gospoda prav nič ne sramuje zlorabiti državne zakone ter poslati na električni stol ljudi, ki niso drugega pregrešili kakor to, da so se potegnili za pravico.

Cel del West Virginije straži oborožena tolpa surovežev, ki po naročilu premogovnih podjetnikov ubijejo vsakogar, ki se upa poslužiti svoje postavne pravice ter se pridružiti uniji. V Tampa, Florida, je pred kratkem tolpa, sestoječa iz najodličnejših meščanov, linčala dva uradnika neke delavske unije, ki nista drugega zagrešila kot to, da sta hotela organizirati izkoriščevane delavce ter jih tako usposobiti za boj proti kapitalističnim grabežem.

V Louisiani in tudi v Mississippi patrolirajo po deželi profesionalni morilci, pretepači in izzivači, ki imajo nalogo ubiti ali pa odvesti vsakogar, ki bi hotel z besedo ali dejanjem pomagati do skrajnosti izkoriščanim lesnim delavcem v teh državah.

V Chicagi se na zahtevo časniškega in drugih trustov dogajajo z vednostjo in dovoljenjem policije zločinska grozodejstva, ki vpijejo do neba po maščevanju. Tako je ravno zadnjo soboto večer napadla tolpa od trusta najetih barab docela mirnega kondukterja na kari in ga ubila kakor se ubije strupenega gada za platom. Takih barbarskih slučajev je vsak teden lepo število. In kaj store oblasti proti tem grozodejstvom? Nič! Pa kako tudi! Saj oblasti niso drugega kot orodje oholih kapitalistov. Vsled tega je danes nemogoče, da bi reven delavec prišel do zaželjene pravice.

V vsakem enakem slučaju se pokliče na pomoč nasilje, ki je mati anarhije in socialnega nereda.

Posluževanje brutalnega nasilja v enakih slučajih vedno kaže znak slabosti. Vsa ta grozodejstva se dogajajo zato, ker sedanji gospodujoči razred uvideva, da mu naklonjeno moč in oblast izginева iz rok. V svojem obupu se pač poslužuje vsega, kar bi ga utegnilo hipno rešiti gotovega pogina: kajti gospodujoči razred mora rad ali nerad uvideti, da ni več daleč čas, ko ga bo ljudstvo poslalo med staro šaro ter samo prevzelo vladne posle in oblast.

Vse to nasilje prihaja zato, ker je delavski razred vsak dan močnejši in sigurnejši svojih tal ter bodočnosti človeštva, katera se ravno sedaj poslavlja pri kapitalizmu. Kapitalizem uvideva, kako odločno, nevzdrženo in v najlepšem redu napreduje delavstvo na političnem in industrijalnem polju ter da vsako nasilje še pouspešuje ta napredek.

Najhujši trn v peti kapitalizma pa so sijajni uspehi in napredek soc. stranke, ki ob vsaki priliki napne vse svoje sile, da prepreči ostudne nakane kapitalističnih izkoriščevalcev. Soc. stranka bo tista sila, ki bo naredila v San Diego mir in izvojevala svobodo govora. Soc. stranka je tista, ki bo rešila voditelja tekstilnega štrajka v Lawrence Etorja in Giovanettija, električnega stola. Soc. stranka je tista, ki bo skrbela, da bo sodnik — mešetar Hanford prejel zasluženo plačilo. In ista sila bo pomagala, da bo chicaško delavstvo konečno zmagalo nad časniškim trustom.

Socialistično gibanje je danes močnejše kot je bilo kedaj prej in to še ni vse; glavno je, da moč tega gibanja narašča z gigantskimi koraki. Socializem je zato siguren, da si pribori vlado bodočnosti človeške družbe. Zato ne želi ničesar uničiti v sedajnosti, kar bo rabila bodoča socialistična družba.

Socialistično gibanje stremi za rednim in disciplinarnim bojem delavskih mas, zato nikakor ne more simpatizirati rebukami posameznikov.

Socialistična stranka je stranka zakonov in reda in sicer novih zakonov in novega reda, katerega bo zgradil delavski razred sedajnosti. To pa bo dosegel le z kulturnim in organiziranim bojem, ki se giblje v mejah zakonov in reda.

Soc. stranka je sicer revolucionarna stranka, a po svojem bistvu je konstruktivna t. j. zidajoča, kajti oni, ki kontrolirajo sedanjo družbo, uničujejo delo svojih rok sami.

JUDINJE USTANOVILE ZADRUŽNO MESNICO.

Složen nastop chicaških judovskih gospodinj v boju zoper nepravičeno podraženje mesa bo strl moč "Zveze judovskih mesarjev". Kot nekak protiutež pri podraženju mesa omenjene mesarske zveze, so judinje ustanovile zadružno mesnico na 1238 North Robey St. V prvih treh urah poslovanja se je v tej mesnici prodalo tri tisoč funtov mesa. Nasproti je bila privatna mesnica na drugi strani ceste ob istem času popolnoma prazna.

Ustanovitev ene trgovine se smatra za velik uspeh in ker je pri tem podjetju zainteresovanih več tisoč judovskih družin, bo Zadružna judovska zveza ustanovila več podružnic ter tako unicila v turst združene judovske mesarje, ki so hoteli z neopravičeno podražitvijo cen mesu nesramno izkoriščati svoje rojake.

Boj proti podražitvi se je vršil cel teden. Večina judovskih gospodinj ves čas ni kupila mesa. Pred vsako mesnico je bila nastavljena straža, ki je nagovarjala kupovalke, da naj ne kupujejo mesa dokler mesarji ne znižajo cen. V par slučajih je prišlo do manjših izgredov. Ker pa mesarji le niso hoteli odjenjati, so se štrajkarce resno zavzele za ustanovitev zadružne mesnice. Razpisale so se delnice po $10 vsaka in v nekaj urah je bilo dovolj denarja za začetek.

Razne delavske organizacije, kakor unije, socialistični klubi in druge, so obljubile svojo gmotno in moralno pomoč.

Konvencija rep. stranke v senci policijskih kolov.

V Chicagi se vršeča konvencija republikanske stranke je tako jasen odsev osebnega koristolovstva, da jasnejši biti ne more. Vse dosedanje početje tega zborovanja dokazuje, da je republikanska stranka brez principov, brez političnih načel, pač pa je stranka, v kateri se zbirajo deloma ljudje živeči od politične korupcije, deloma ljudje, zastopajoči razne truste, ko hočejo potisniti na krmilo vlade moža, ki bo tako plesal, kakor mu bodo oni muzicirali. Ker pa imajo različni trusti različne interese, imamo danes več kandidatov v republikanski stranki. Eden zastopa en del trustov drugi drugega, v bistvu so si pa popolnoma sorodni.

Kakor povsod, je kapitalizem tudi v politiki brezobziren. Ako ne gre zlepa, mora iti s podkupovanjem in korupcijo, ako na tudi tu ne gre, tedaj se poslužuje brutalnega nasilja. To trditev dokazuje dejstvo, da je šla deputacija Taftovcev prosit mayorja Harrison-a policijske pomoči, češ, da so Rooseveltovci pripravljeni rabiti silo v skrajnem slučaju.

Mayor Harrison je ugodil tej zahtevi ter določil 250 posebnih policajev za vzdržavanje reda na konvenciji kapitalističnih magnatov. Tudi Roosevelt se je poskrbil z oboroženo rezervo.

Vsled pritiska Taftovcev na Rooesveltove delegate, se je nekaj Rooseveltovih privržencev izneverilo ter se pridružilo Taftovcem. To je privabilo v Chicago Roosevelta, ki je nameraval ostati za časa konvencije doma. Ta koristolovska gonja je nad vse srdita, kajti odločiti se ima biti ali ne biti. Tudi zastopniki raznih trustov, kakor Gary, zastopnik jeklenega trusta, Perkins, poljedeljskega trusta in dr. so prihiteli na pomoč, da pomagajo svojemu kandidatu z milioni, ako bi drugače ne šio.

Tako dela republikanska stranka. A kako je v tem slučaju ravnala naša socialistična stranka. Uprašanje kandidatov je bila postranska stvar. Glavna so bila načela stranke in koristi ljudstva. Šele ko je bilo to vse določeno, je prišlo na dnevni red imenovanje kandidatov. Zato pa soc. stranka lahko s ponosom trdi, da da je edina in prava delavska stranka.

Socialistični strojevodja.

Lojalni berolinski meščani so bili zadnje dni silno razburjeni, ker je bil strojevodja na vlaku, s katerim se je peljal cesar Viljem skozi Gotthardtski predor — socialni demokrat. Strojevodja Tamu je nato pisal "Berliner Tagblattu" sledeče pismo: "Notica v Vašem listu mi je napravila veliko zabavo. Nisem prvič vozil cesarja skozi Gotthardtski tunel, njega in tudi prince sem vozil že dostikrat skozi predor. Socialist sem, ali vzlic temu je nemško ljudstvo lahka brez skrbi, da bi se cesarju kaj zgodilo, če se vozi z menoj. 30 let služim že pri Gotthardtski železnici in sem vozil skozi predor že marsikaterega cesarja, kralja in princa."

Apel na naše čitatelje.

Liga za svobodo govora v Californiji apelira na naše čitatelje, da ji priskočijo na pomoč z denarnimi prispevki, kolikor to njih razmere dopuščajo.

Boj, ki ga bojuje ta liga v San Diego, Cal., je boj za svobodo delavstva proti nečuvenemu terorizmu samogoltnega kapitalizma in njegovih hlapcev, ki hočejo s silo zatreti vsak napredek med zavedajočim se delavstvom.

Prispevki naj se pošiljajo naravnost na blagajnika lige: Kasper Bauer, Treasurer, 716 D. St. San Diego, Cal.

Otvoritev volilne kampanje.

Nad 100.000 ljudij se je zadnjo nedeljo vdeležilo piknika, v korist soc. tisku v Cook County, ki je bil zvezan z otvoritvijo volilnega boja soc. stranke za jesenske predsedniške volitve. Kaj sličnega ne pomni Chicago. Obsežen Riverview park je bil to pot priča velikega dogodka za številno chikaško delavstvo, ki ravno sedaj stopa v nov stadij svojega političnega življenja, v stadij pravega delavskega napredka, duševne osamosvojitve in samostojnosti. Na mestu nekdanjega starokopitstva, brezbrižnosti in ozkosrčnosti, so zadnjo nedeljo napolnjevali ozračje parka vzkliki navdušenja, duševnega veselja, spoznanja ter najlepših upov in nad za bodočnost. Vsako vzhičenje govornikov je rodilo nov vihar med navdušenimi in množicami, ki so zdaj dajale duška svoji ogorčenosti nad krivičnostjo in podlostjo sedanjega kapitalističnega sistema in njegovih zastopnikov, kojih brezvestno početje so govorniki pokazali v pravi luči, zdaj radostno vzklikale, ko so jim govorniki pokazali pot, po kateri ima zasužnjeno delavstvo hoditi, ako hoče priti do gospodarske osamosvojitve, brez katere ni delavčevo življenje drugega kot satanska mučilnica od zibeli do groba.

Kandidat za predsednika E. V. Debs je kljub svoji starosti in slabotnosti z njemu lastnim patosom dokazal, da sta republikanska in demokratska stranka sicer dve stranki, a v bistvu njunega programa in dela pa ni nobene razlike med njima.

Prejšnji mayor v Milwaukee, Wis., in sedanji kandidat za podpredsednika Z. dr. je žel za Debsom največ burnih ovacij in priznanj. S svojo prikupljivo zgovornostjo in svojimi živahnimi gestami v govoru je napravil utis, da je vsaka beseda, ki jo spregovori, zapisana v njegovem srcu. V svojem govoru je dejal med drugim, da se je začelo delavstvo po vsem svetu zavedati svojih interesov ter spoznava svojo moč. Na podlagi tega spoznanja vedno odločnejše zahteva vsa industrijska sredstva in vso vlado zase.

Nemir, katerega je ravno sedaj opažati po vsem svetu, je najboljša priča prebujajočega se in vstajajočega proletariata, ki spoznava, kako ga je kapitalizem zasužnil. Iz te sužnosti pa ni rešitve, ako se delavstvo samo ne bo osvobodilo. Delavstvo, samo mora odločevati svojo usodo. To geslo pomeni za delavstvo vse, brez tega gesla so vesoljne delavske mase brez moči.

Poleg teh dveh govornikov je govoril tudi profesor John C. Kennedy, kandidat za guvernerja države Illinois, dalje predsednik štrajkujočih tiskarjev, predsednik štrajkujočih voznikov in predsednik "newsboy-ev". Vsi štirje govorniki so se pečali z lokalnimi razmerami, zlasti z časniškim štrajkom in s soc. dnevnikom "Chicago World", ki je sedaj stopil na prvo mesto. Vsi govorniki so pozivljali chicaško delevstvo, da sodeluje po svojih močeh v tem velevažnem boju, ker se ne gre samo za korist ene stroke, marveč za koristi delavstva sploh.

Osebna novica.

V Clevelandu, O., je bil dne 13. junija na ondotni Western Reserve Univerzi promoviran doktorjem vsega zdravilstva rojak F. J. Kern (preje Frank Jauh). Prakticirati namerava med clevelandskimi rojaki.

Sodrugu dr. F. J. Kern-u kar najiskrineje čestitamo ter mu želimo obilo uspeha v tem poklicu!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
jugoslovanska delavska tiskovna druzba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $1.50 za celo leto, 75c za pol leta. Za Evropo $2 za celo leto, $1 za pol leta.

Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča vedno novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by

South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

SUBSCRIPTION RATES: United States and Canada, $1.50 a year, 75c for half year. Foreign countries $2 a year, $1 for half year.
ADVERTISING RATES on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill.

DELAVSKO ČASOPISJE.

Neodvisen boj delavstva — to je nauk socializma in vprašanje vseh vprašanj je to:

Ali je brez socializma sploh mogoča rešitev delavstva?

Zaveden delavec, ki pozna svoj položaj v človeški družbi, bo na to odgovoril jasno in odločno: Ne! Socializem je pogoj delavske rešitve; dokler je človeška družba kapitalistična,se lahko izpreminjajo oblike delavčevega življenja, ampak ne more se končati njegovo trpljenje. Ljudje imajo na zemlji dva svetova. V enem so tisti, ki so med seboj razdelili bogastvo, da jim nosi obresti, ne da bi jim bilo treba truda in skrbi; v drugem so oni, ki nimajo nič drugega kakor svojo delavno moč in jo morajo žrtvovati, da vstvarjajo drugim nova bogastva, sami sebi pa komaj za silo ohranijo borno življenje. Na eni strani se kopiči bogastvo tako, da ne more posameznik užiti svojega deleža, naj si tudi izmišljuje najbolj rafinirane užitke, na drugi strani je pomanjkanje in stradanje. Kdor ne dela, se lahko nasiaja ob vsem, karkoli daje svet; kdor dela, pogostoma nima dosti kruha.

Če bi se to godilo vsled kakšnega skrivnostnega, večno nerazumljivega zakona, tedaj res ne bi kazalo nič druzega, kakor vdati se v božjo voljo in žalostno čakati, kaj bo. Toda razlog tega nezaslišanega in neznosnega razmerja nam je znan. Nobene skrivnosti ni več v njem, temveč natančno vemo, da so kapitalisti ker imajo v svojih rokah delavna sredstva. Dobro vemo, da je delavec v najkrutejši odvisnosti zato, ker ne more sam razpolagati s svojo delavno močjo, marveč jo mora prodajati onim, ki so si prilastili stroje, tovarne, železnice, ladje, rudnike, gozde in polja. In ker nam je znano to, tudi vemo, da bo delavec svoboden šele takrat, kadar bo konec kapitalističnih monopolov; takrat, kadar bo ljudstvo gospodar delovnih sredstev in vsled tega gospodar svojega dela in njegovih sadov.

Ker imajo kapitalisti gospodarsko vlado, imajo tudi politično. Zakaj politične razmere niso nič druzega, kakor zunanji izraz gospodarskih razmer. Dokler je delavec suženj v tovarni, v premogokopu, na lokomotivi, je tudi suženj v državi, v deželi, v občini. Politična osvoboditev je odvisna od gospodarske.

Če nam je pa vse to znano, tedaj ne smemo kakor fatalisti čakati, da se enkrat morda po bogve kakšnih čudežnih potih zruši kapitalistični sistem in zavije nad njegovimi razvalinami solnce socializma. Spomniti se moramo, da je vsak uspeh v človeškem življenju odvisen od moči. Potrpežljivost in golo upanje še ni rodilo nobene zmage; odločevala je vedno moč.

Kapitalizem ne vlada "po milosti božji", temveč po milosti svoje sile. In vladal bo, dokler se ne izkaže, da je proletariat močnejši. Nikjer ni zapisano, kdaj da vrže delavstvo kapitalističnega malika ob tla; ampak brez koledarjev in preročanstev je gotovo, da je konec zlatega teleta tisti tip, ko je delavska moč večja od kapitalistične.

Z bojem si mora delavstvo ustvarjati in zbirati tisto moč, ki je potrebna, da zmaga. In v teh bojih je delavsko časopisje njegovo najodločilnejše orožje.

Kapitalisti vedo, kaj je časopisje in od njih bi se lahko učili. Velikanska je moč časopisja in kdorkoli se bojuje, jo je spoznal. Časopisje je izzvalo vojne in sklepalo mir; postavljalo in rušilo je vlade; pripravljalo je pot kapitalističnemu izkoriščanju in zapiralo je trge. Brez časopisja ne bi mogel kapitalizem živeti in vladati, kakor ne brez brzojava in pošte, kakor ne brez borz in bank. Časopisje je njegov ščit in meč, njegov glasnik in prerok. S časopisjem vlada krepkeje kakor vladar z žezlom in škrlatom.

Odkar se je delavstvo začelo dramiti spoznavati svoje naloge in zbirati svoje moči, ima pa kapitalistično časopisje še poseben namen: Zapeljavati ima ljudstvo, da bi se odvrnilo od svojih potreb in interesov, pa se vpreglo v službo kapitalističnih ciljev. Nobena zvijača ni preslaba, da je ne bi kapitalistično časopisje porabilo v ta namen. Tu pisari dolgovezne mile članke o veri in o nebesih, ocerkvi in o papežu, da bi ljudstvo pozabilo na zemeljsko življenje in njegove naloge ter izgubilo izpred oči potrebo svojega, delavskega, protikapitalističnega boja. Tam poje navdušene himne narodnosti in slavospeve jeziku in razglaša narodni boj, da se ne bi delavstvu zasvetilo, kako spretno potegne Nemec Nemcu, Slovenec Sloveneu, Italijan Italijanu kožo čez glavo, če more. Ker se je začelo delavstvo zavedati, zmeša med sto laži eno resnično vest o socializmu, da bi tem lože preslepilo delavce, češ, da je vsem slojem pravično. Danes se laska ljudstvu, jutri ga preslepi. Resnično služi le tistim, ki mu dajejo kruha: protidelavskemu kapitalizmu.

Spričo vsega tega ne more ostati slepo slovensko delavstvo.

Vse naše delo mora biti osredotočeno za povzdigo "Proletarca". Pridobivati mu **novih naročnikov** in zbirati zanj tiskovni fond, to si mora šteti vsak zaveden slovenski ameriški trpin za svojo dolžnost.

"Proletarec" je zastopnik stranke, kateri pripada bodočnost vsega človeštva, zato se množe vrste naših somišljenikov in z njimi rastejo tudi zahteve in z zahtevami mora rasti tudi "Proletarec." Proletarec mora dohiteti vse druge slovenske tovariše in jih tudi nadkriliti. Kdaj pa se bo to zgodilo, to zavisi od naših sobojevnikov po posameznih naselbinah.

Vsi naprej za povečanje Proletarca!

BOJ MED TENDENCAMI, KI DVIGAJO PROLETARIAT IN KI GA POTISKAJO.

Karl Kautsky.

Povzdiga proletariata iz njegovega ponižanja je neizogiben, nujen proces. Ali ta proces ni ne miren, ne enakomeren. Stremljenja kapitalističnega proizvajanja gredo, kakor smo bili vedili v drugem poglavju, za tem, da proletariat še bolj potisnejo nizdol. Duševni preporod proletariata je možen samo v boju proti tem sremljenjem in njih nositeljem kapitalistom. Možen je samo po tej poti, da se zadostno ojačijo nasprotna delovanja in nasprotna stremljenja, ki jih rode v proletariatu novi delovni in življenski pogoji. Potiskajoča stremljenja kapitalističnega proizvajanja so pa v različnih časih, v različnih krajih in različnih industrijskih panogah zelo različna; odvisna so od položaja na trgu, od konkurence posamičnih podjetij med sabo, od razvoja strojnega sistema v dotičnih industrijskih panogah, od vnogleda kapitalistov v njih trajne interese itd. Nasprotna delovanja ki se razvijejo v naročju posamičnih proletarskih plasti, so prav tako odvisna od najraznovrstnejših pogojev od navad in potreb ljudskih razredov iz katerih se pred vse rekrutirajo proletarci; od spretnosti ali moči, ki je potrebna za delo v tisti industrijski panogi, v kateri so zaposleni; od razširjenosti ženskega in otroškega dela, od velikosti industrijske rezervne armade, ki nikakor ni za vse stroke enaka, od razsodnosti delavcev, in slednjič od tega, ali provzroča delo razkropitev in ločitev ali združenje in strnitev delavcev itd.

Vsakteri teh pogojev je zelo različen v raznovrstnih industrijskih panogah in delavskih plasteh in se neprenehoma spreminja, ker se tehnična in gospodarska revolucija nepretrgoma nadaljuje. Vsak dan podjarmi kapital nove kraje in nove poklice izkoriščanju in proletariziranju, vsak dan se ustanavljajo nove industrijske panoge, neprenehoma se že obstoječe preosnavljajo. Kakor v začetku kapitalističnega proizvajanja tudi še danes nove plasti prebivalstva vedno zopet prodajajo v proletariat, se pogrezajo v capinski proletarijat in se vdno zopet nove plasti dvigajo iz njega; v delavskem proletariatu samem se opaža neprestano naraščanje in padanje, ene plasti se dvigajo v naraščajoči, drugi v padajoči smeri, kakor že prevladujejo pri njih pritiskajoča ali dvigajoča stremljenja.

Toda na srečo nadaljnemu razvoju človeške družbe se pojavi pri večini proletarskih plasti prejalislej čas, ko se nagne zmaga odločno na stran dvigajočih stremljenj, in če so ta stremljenja v kaki proletarski plasti tako globoko delovala, da so vzbudila v njej samozavest, razredno zavest, zavest solidarnosti vseh njenih članov med sabo in z vsem delavskim razredom, zavest moči, ki privre iz trdne složnosti, brž ko so vzbudila v tej proletarski plasti zavest njene gospodarske neobhodne potrebe in spoštovanje do samega sebe, bržko so predramila v njej prepričanje, da koraka delavski razred boljši bodočnosti nasproti. Kakor hitro se je proletarska plast tako daleč povzpela, potem jo je neskončno težko pahniti zopet v topo množico tistih propalih eksistenc, ki pač sovražijo, ne morejo se pa strniti v vztrajen boj, ki obupavajo nad sabo in svojo bodočnostjo ter iščejo pozabljenja v pijanosti, ki ne srkajo iz svojih bolečin težnje po ponosnem uporu, temveč po strahopetni udaji. Skoro nemožno je zopet izruvati razredno zavest iz proletarske plasti, v katero se je bila že globoko vkoreninila. Naj se potem potiskajoča stremljenja kapitalističnega proizvajanja še tako močno uveljavljajo, gospodarsko pač lahko podjarmijo to plast, ne morejo jo pa moralno — razen če je pritisk tak, da ne samo pritiska, ampak skoro popolnoma uduši, kakor v marsikateri propadajočih domačih industrijah. V vsakem drugem slučaju bo imel pritisk samo posledico, da bo zbudil protipritisk: rodi torej manj propalosti, kakor ogorčenja; proletarca več ne poniža v capina, ampak ga poviša v mučenika.

ZGODOVINA BESEDE: SOCIALIZEM.

Besedi "socializem" in "socialist" sta izraza, ki še ne moreta biti posebno stara. Dasi sta izšla iz latinščine, bi ju vendar zaman iskali v latinski književnosti. Ne le, da niso Rimljani poznali teh besed, tudi v novejšem času sta bili neznani. Profesor Grünberg na dunajskem vseučilišču je raziskoval zgodovino besed "socializem" in "socialist". Objavil je celo vrsto raziskav o prvem pojavu teh besed, ki sta danes neobhodno potrebni. Zadnje njegovo delo, ki ga je posvetil prvemu "socializmu" je izšlo v listu "Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung", ki ga izdaja on sam. Besedi "socializem" in "socialis" sta se prvič rabili v zadnjih letih 19. stoletje. Domnevanje, da sta se rabili v zvezi z Babeufovimi načrti uvedbe komunističnega gospodarskega reda in da jim je bil v podlago tisti pojm kakor dandanes, ne odgovarja resnici. Besedi socializem in socialist nahajamo najprej v letu 1803. Klerik Giacomo Giuliani v Vičenci jih je rabil kot nasprotje individualizma v svojem modroslovnem delu "L'antisocialismo confutato". V tem delu se nahajajo nove besede "socializem", "socialist", "socializirati" in sicer v smislu, k se popolnoma razlikuje od današnjega. Smisel teh besed pa vendar že pomenja nasprotje individualizma, koji izraz pa mu še ni bil znan. Bil je torej katoliški duhoven, ki je prvi skoval te besede, ki so od njegovih vrstnikov dandanes toliko obsovražene. Neodvisno od njega pa je prišel na te besede tudi nek protestantski pastor. 12. novembra 1831 je v listu "Le Semeur" izšel članek "Chatolicisme et socialisme", Najbrž ga je spisal švicarski pastor Aleksander Vinet, ki je leta 1846. izdal knjigo "Socializmus nach seinen Grundsätzen betrachtet". V knjigi pa še o socilazmu ni govora. Za Vineta pomenja socializem. Komaj štiri mesece potem je Saint-Simonist H. Jenciéres objavil v "Le Globe" kritiko knjige Viktorja Hugo (Izg. Igo), v kateri je pisatelj rabil besedo socializem kot nasprotje individualizma in ki je pod tem izrazom pojmoval organično zvezo človeka. Iz vrst Saint-Simonistov izobčeni ustanovitelj pravega krščanskega socializma. Pirere Leroux, prejšnji soizdajatelj lista "Le Globe" je sredi trideset let prejšnjega stoletja v svoji "socialni filozofiji" rabil izraz socializem bistveno v sedanjem pomenu. Sam pa se stavi v nasprotje s socializmom in njegovimi pristaši, ki jih imenuje socialiste. Toda že 12. aprila. torej še pred Pierrom Leroux, je fourierist Charles Pellarin za Saint-Simoniste rabil izraz socialist. S tem pa še ni prišel do jasnega izraza današnjega pomena besede socialist. Kot indentične s komunisti imenuje Robert Owen socialiste v "The Cooperative Magazin and Monthly Herald". Toda s tem ta beseda še dolgo ni bila splošna. 1833. in 1835. se je zopet rabila v angleških časnikih. Od ondod je najbrž v sedanjem pomenu prišla na Francosko. Iz tega sledi, da je katoliški duhoven prvič skoval to besedo, ne da bi si bil na jasnem o nje vsebini, ki jo je pozneje dobila in o nje velikem pomenu. Še manj pa je italijanski duhoven pričakoval, da se bo od njega ustvarjena beseda udomačila v vseh jezikih sveta. Ironija usode je hotela, da je tudi protestantovski pastor v Švici prišel na to besedo. Toda v tem zmislu, kakor se rabita besedi socialist in socializem dandanes, jih nahajamo šele pri Ovenistih, torej pri prednikih modernih socialistov. Iz Anglije je prišla beseda na Francosko, kjer jo je rabil krščanski socialist Leroux, ki pa je napadel socialiste kakor individualiste. V Nemčiji je A. L. Churoa l. 1840. prvič rabil besedo socialist. Pri nas pa je tej besedi zagotovil trdno domovino Lorenz Stein, pozneje profesor na Dunaju, s svojo knjigo "Socializem in komunizem današnje Francije". Dandanes si ne moremo misliti nobenega jezika in nobene kulture brez besed socializem in socialist, ki sta si pridobili domovinsko pravico šele pred nekaj desetletji.

Iz naselbin.

MILWAUKEE, WIS.

Anton Novak preminul. — "Dali smo zemlji, kar je njenega, a on živi med nami" —

Ni več prijaznega obraza, ni več prijateljskega nasmeha, njegove odkritosrčne oči so ugasnile in srce nas boli zaradi prezgodnje ugrabitve nam nepozabnega tovariša Antona Novaka. Pokojni bil je človek, kterega dobro naravo moremo staviti v zares častenvzgled vsakemu slovenskemu delavcu. Čaša trpljenja, darilo današnjega sistema, polnila se je, kakor splošno proletarjatu, tudi njemu v polni meri. Že zgodnjo mladost zaznamovali so mu s črnimi spomini na temne in zadušle samostanske zidove, kjer je prejel najpotrebnejši šolski pouk, Vendar njega ni prevzelo mračnjaštvo in skrivna, neutešljiva želja gnala ga je prezgodaj v svet, kjer je bil prepuščen popolnoma svoji usodi. Kako britko razočaranje je bilo njegovo življenje, spoznal je še le pozneje, ko je bilo njegovo prej tako čvrsto zdravje ruinirano; pretrpel je mnogo in na mnogih krajih izrabljal ga je kapital do skrajnosti. Mnoga prehlajenja rodila so kal bolezni. Njegovo močno naravo to ni vznemirjalo, dokler ni bilo prepozno. Vse žalostne skušnje spravile ga niso iz ravnotežja, vedno je upal, da tudi delavcem še zasije boljša doba in v tem smislu je tudi delal, ne samo v besedi, ampak delal dejansko, dosledno in vstrajno. Njegov trezen razum narekoval mu je, da je le v izobrazbi in organiziranju rešitev delavstva. Bil je vedno prvi pri vsakem naprednem delavskem gibanju; delal pa je mirno, ustrajno in z vso svojo udanostjo. Prisrčno besedo imel je s prijateljem, kakor z nasprotnikom in tako je pridobil vse. Bil je član soc. kluba štev. 39. J. S. Z., član Slov. del. izobraževalnega društva, zavzemal se za tukajšnjo del. gospodarsko družbo "Ilirija" in bil je tudi vesten predsednik soc. pev. zbora "Naprej". Prišel pa je čas, ko se je moral od vseh nas ločiti; šel je v svoj rojstni kraj, v Mozirje na Štajerskem iskat si zdravja, a našel je — smrt . . . Umrl je 1. junija. Sit Tibi terra levis!

SOC. PEV. ZBOR NAPREJ.

Depue, Ill. — Malo se poroča iz te naselbine v Proletarcu; ker pa je potrebno, da tudi o naši naselbini Proletarčevi čitatelji kaj izvedo, hočem sporočiti nekoliko o tukajšnjih razmerah, s katerimi sem se seznanil, od kar sem prišel iz Oglesby, Ill.

Kar se dela tiče, še ni tako slabo; delo se lahko dobi v topilnici, kateri sedaj prizidujejo še nova poslopja. Toda delo je težko in delavce se priganja kakor živino. Vsled tega ne ostanejo tu delavci, ki pridejo od drugod. Vsak dan jih več pusti delo. Kdor ni vajen garati kot črna živina in kdor ni navajen pasje ponižnosti in pravega modernega suženjstva, naj ne hodi sem dela iskat.

Na društvenem in politinem polju je pa deloma povoljno, deloma slabo. V društvenem oziru je še dosti dobro, kar dokazujeti dve podporni društvi. Politično pa je tukajšnja slov. naselbina skoro docela mrtva. Razredna delavska zavest je skoro nepoznana, socializem se smatra za bogokletstvo ali pa neumnost. "Proletarec" je redek med tukajšnjimi slov. delavci, dasi jih je precej po številu. Večina njih se ne briga za drugega kot da gara noč in dan, petek in svetek za boga, profit kapitalistov in par bornih centov, katere dobiva delavstvo za mukotrpno delo.

Ako jim pripovedueš o rešitvi iz sedanjega bednega položaja, ako jim govoriš o socializmu, te bodo imeli za bedaka, dasi v svoji lastni omejenosti ne spreviđijo, kako neusmiljeno so izkoriščevani in kako bi si s složnim nastopom z lahkoto priborili dosti boljši kos kruha. Če jim ponujaš "Proletarca", ti poreko, kaj bo tak list, ki nima nič novic iz starega kraja; drugi se izgovarjajo, da ne znajo čitati itd. Tako se ob vsaki priliki pokaže njih duševna mizerija.

Težko je reči, kedaj bo solnce spoznaja posijalo med te trpine. Sicer ravno ob tem času klije najhujše življenje v naravi in novo življenje se poraja vsepovsod ter vabi človeka, da se otrese starega zimskega življenja nezavednosti in se prerodi v novo življenje zavednosti in spoznanja, dvigne glavo ter gre v boj za ugrabljene pravice. Posnemaj naravo, trpeči delavec, zdrami se, otresi se nezavednosti in brezbrižnosti ter stopi v vrste zavednega delavstva, v vrste socializma.

Volitve predsednika so pred durmi. Delavci, pokažimo da nas ni volja še nadalje hlapčevati kot doslej. Nobena demonstracija, noben štrajk in noben bojkot delavskih nasprotnikov ne bo tako preplašil in strl njih moč in upljiv kakor milioni soc. glasov. Zmaga socializma pomeni zmago trpečega delavstva, odprava moderne sužnosti in ugodnosti življenja v bodočnosti; zatorej vsi v boj za svoje pravice, v boj za socializem! — John Bergant.

Cleveland, O., — V našem mestu že dolgo časa traja štrajk pri Bronze Foundry družbi. Vzrok, da delavstvo ne doseže zmage, je v veliki meri pripisovati na račun stavkokazov, med katerimi je tudi nekaj naših rojakov. Naštel bi lahko vse po imenu, kar bi bilo tudi najbolj pravilno, da bi Slovenci spoznali te obžalovanja vredne ljudi. Omenim pa naj še posebej enega takega "junaka", ker je mož poleg svoje ostudne podlosti tudi predrzen in napada mirne pasante. Sicer tej izdajici za enkrat še prizanesemo s priobčenjem njegovega imena, v nadi, da spozna svojo podlo početje ter se otrese teme in nevednosti, v kateri živi. To velja tudi za druge stavkokaze, ki v svoji duševni slepoti ne privoščijo košček boljšega kruha, za katerega se štrajkarji z opravičenostjo potegujejo. Proč z izdajstvom, proč z duševno temo, proč z stavkokaštvom! — Soc. pozdrav vsem zavednim proletarcem! — A. S. Pozarelli.

Stranka

Gl. tajnik J. S. Z. je sporočil na jugosl. soc. klube sledeče:

Cenjeni sodrugi: — I. kongres jugoslovanskih socialistov v Ameriki leta 1910 je sklenil, da se vrši letos v mesecu juliju drugi kongres Zveze v Milwaukee. Ker smo pa pred durmi predsedniških volitev in ker nas v jeseni obišče sodrug E. Kristan, čigar obisk bo zvezan z raznim drugim delom, je prišla eksekutiva do zaključka, da se kongres preloži na letošnje božične praznike in da imajo o tem zadnje besedo v obliki splošnega glasovanja organizacije.

Dalje priporoča eksekutiva tudi podaljšanje roka za izvanredne prispevke po 5 c od člana za pokritje stroškov kongresa — in sicer do novega leta 1913, to je za štiri mesece, ker se Kristanov fond konča s koncem avgusta.

Izvršujoč sklep eksekutive, vam prilagam glasovnico vašega kluba v navzočnosti sodrugov.

redloga naj se čitata vsak posebej in na isti način naj se tudi o nju debatira in glasuje. Glasovnice naj se vrnejo podpisane po predsedniku in tajniku najkasneje do 31. julija t. l. Pozneje došle glasovnice bodo neveljavne.

*

Sodrugi! — Čas Kristanovega prihoda je vsak dan bližje. Treba se je pripravljati za shode. Ker je število shodov omejeno na gotov čas, je potrebno, da si klubi že sedaj izbero najprimirnejši dan za obdržavnje shodov. Da bo to mogoče izvesti sistematično, so se pripravile tozadevne formule, ki vsebujejo vse dni v tednu, z namenom, da vsak klub zaznamuje svoj najprimirnejši dan. Natančen datum in mesec se določi potem tukaj. Vsled tega vam prilagam eno teh formul, katero izpolnite — ozir. podčrajte dan, ki ga želite imeti za shod in vrnite formulo akoj po seji.

Ko bodo vrnene vse formule priredimo natančen tiskan načrt o turneji sodr. E. Kristana, nakar se pošljejo na vse klube, kjer se bodo obdržavali shodi. Tudi druge informacije se odpošljejo tedaj.

Sodrugi! vsi na delo, da uredimo pravočasno vse potrebno za te velevažne podvzetje, ki mora prinesti uspehe našemu časopisju, organizaciji in socializmu med jugoslovanskimi delavci v Ameriki sploh. — Na delo torej!

S socialističnim pozdravom,
Frank Petrich, tajnik.

ZA CLEVELAND, O.

Vsem članom slov. soc. kluba štev. 27. se naznanja, da se v polnem številu udeleže prihodnje seje, dne 23. junija.

Na dnevnem redu imamo celo vrsto jako važnih opravil, med drugimi je tudi volitev odbora za prihodnjih šest mesecev.

Sploh je opažati, da so nekateri sodrugi brezbrižni glede obiska naših sej. Nekateri mislijo, da je dobro, ako se pride vsake tri ali štiri mesece enkrat, da se plača prispevke. To ni prav. Klubove seje niso samo za plačevanje prispevkov, ampak zato, da se kaj vkrene v korist izobrazbe in agitacije.

Torej sodrugi! V prihodnje malo več zanimanja za seje! Obiščite vsako, ne glede na to, ako imate plačati prispevke ali ne!

M. Petrovčič, tajnik.
5912 Prosser Ave.

Springfield, Ill. — Priloženo pošiljam svoto $2.25, katero sem nabral pri zavednih rojakih za **"Moža z batom"**, da bi se kar mogoče potrudil delovati na to, da bi list "Proletarec" začel izhajati dvakrat na teden ali na osmih straneh. (Darovalci so na drugem mestu objavljeni.) — Hvala vsem!

Kar se dela tiče, omenim le toliko, da večina premogovih rovov dela tri dni v tednu, nekaj jih pa še počiva. Kakor pa se čuje, se prihodnji teden tudi drugi odpro. — S soc. p. — Frank Bregar.

Dolžnost vsakega socialista je, podpirati svoje časopisje. Agitirajte za "Proletarca". Pridobite mu nove naročnike.

"Proletarčeva" armada.

Zadnjič smo rekli, da nas je "primarčalo" do 7. junija — koliko? Dvajset! Da, okroglo 20. Danes pa imamo bolj veselo novico. Od 7. junija pa do danes (13.) jun.), torej v šestih dneh, je "primarčalo" 24 novih prostovoljcev v tabor "petstoterih". Vsega skupaj nas je torej do danes (13. jun.) 44. Bully and delghted! — bi rekel konjskozobi Roosevelt. Do konca tedna, predno gre list v tisk, so pa še trije dnevi in v tem času nas bo gotovo še več — najmanj 50 v "armadi petstoterih". Vštevši manjše prispevke, ki pridno dohajajo — klobuk dol pred marljivimi sodrugi in somišljeniki — vsak teden, izkazal bo "mož z batom" ta teden blizo $600. Začetek vsekakor neznansko lepo kaže.

Iz med 24 prostovoljcev, ki so se oglasili v šestih dneh, jih je v jednem samem dnevu prišlo 21 iz Clevelanda. Bravo Cleveland! Clevelandski "regiment", kteri do danes zavzema častno mesto v "armadi petstoterih", dokazuje, da se slovenski proletarijat v največji slovenski naselbini vsak dan hitrejše bliža k zavesti do razrednega boja. Le krepko naprej, Cleveland!

Res — stvar lepo kaže. Samo da bi šlo tako naprej! Če "register" koncem tega meseca zaznamuje $700, potem "naš up ne bo šel po vodi" — želja ne bo ostala samo želja. Zato pa sodrugi skrbite, da se bomo res imeli s čim pokazati, ko pride čas — da se ne bo toliko besed izgovorilo in toliko tinte prelilo zastonj. "Mož z batom" je vesel kljub temu, da ga imajo zadnje dni precej "na cugu"; veseli se počitnic, ki smo mu jih obljubili s 1. septembrom. Obljubili smo mu za trdno, zato bi nam bilo res žal, če bi ga tako grdo "nafarbali".

Lepe pozdrave pošilja "možiček pod registrom" v Cleveland, Sygan, Pa., Morgan, Pueblo in v druge kraje, kjer so ga zadnje dni tako počastili. "Mož" želi, la bi se oglasil tudi skrajni West in pa severozapad. Minnesota in Michigan sta še slabo zastopana v "armadi petstoterih". "Možiček" bi rad znal, kaj je temu vzrok. Dobrih sodrugov se gotovo tam ne manjka: o štrajku ali kakšni katastrofi tudi še niso poročale brzojavke. "Mož" ima vsekakor opraviti z uganko, ktere ne bo tako zlepa rešil, dokler ne pride iz Minnesote, Michigana in drugih naselbin na severozapadu zaželjeno pojasnilo potom par sto prostovoljcev.

Vsi naprej v znamenju gesla: OSEM STRANI ALI DVAKRAT NA TEDEN!

ZASTOPNIKI PROLETARCA.

Buxton, Iowa: John Kraševec.
Cleveland, O.: A. Gradisher, 1158 E. 61st St.
Conemaugh, Pa.: Andrej Vidrich, box 523; Frank Pavlovič.
Collinwood, O.: Dominik Blümmel.
Detroit, Mich.: F. C. Oglar.
Dunlo, Pa.: Frank Kaučič.
Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjanec.
Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel.
Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedene.
Glencoe, O.: Nace Žlemberger.
Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
Herminie, Pa.: Jos. Bric.
Hubbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delles.
Gilbert and McKinley, Minn.: Anton Sterle.
Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenc.
Indianapolis, Ind.: Filip Godina.
Kansas City, Kans.: Frank Aleš.
Kenosha, Wis.: Frank Žerovec.
La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216—3d St. Martin Novlan, Jakob Brej.
Lloydell, Pa. in okolica: Anton Strašišar.
Milwaukee, Wis.: Val. Razbornik, 414 Virginia St.; Ig. Kušljan, 229 — 1st Ave.
Morgan, Pa.: Louis Glažer.
Mulberry, Kans.: John Lekše.
Oregon City, Ore.: John Kurnik.
Pueblo, Colo.: Chas Pogorelec.
Roslyn, Wash.: Gregor Janaček.
Roundup, Mont.: Martin Mežnaršič.
Springfield, Ill.: Frank Bregar.
Stauton, Ill.: Anton Ansec.
St. Louis, Mo.: Val. Sever.
Struthers, O.: Math Urbas.
Superior, Wyo.: Luka Glosser, box 341.
Waukegan & North Chicago: John Gantar.
Witt, Ill.: Frank Skubic.
Youngstown, O.: John Petrič.

Potovalni zastopnik za Pennsylvanijo, W. Virginijo, New York in sploh za celi East: Frank Podboj.

Sodruge v tistih naselbinah kjer še nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglasijo za zastopništvo. Prijavijo naj se kar potom dopisnice na upravništvo "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Upravništvo.

TISKOVNI FOND.

Prej izkazanih	$558.40
Armada petsoterih prosto voljcev:	
Cleveland, O.:	
M. Petrovčič	$1.00
Neimenovan	1.00
F. Mikše	1.00
A. Bogataj	1.00
V. Jurman	2.00
F. Žiberna	1.00
L. Znidaršič	1.00
V. Kerich	1.00
M. Luknar	1.00
S. Zabric	1.00
A. Miška	1.00
Jos. Jauch	1.00
J. Rupnik	1.00
A. Pozarelli	1.00
H. Stanič	1.00
S. Vuga	1.00
P. Kogoj	1.00
Jos. Birk	1.00
Fr. Korče	1.00
Anton Pavšič	1.00
John Flais, Peoria, Ill.	1.00
A. Mravlja, Virden, Ill. ...	1.00
Iv. Ravnikar, Klein, Mont.	1.00
And. Bizjak, Klein, Mont.	1.00
Fr. Bregar, Springfield, Ill.	1.00
John Košmrl, Reading, Pa.	1.00
Frank Eltz, Newhouse, Ut.	1.00
Soc. klub št. 45 v Waukegan, Ill.	7.00
Mat. Hoznar, Klein, Mont.	.50
Cleveland, O.:	
John Pozarelli	.10
Jos. Pozarelli	.10
Neimenovan	.10
J. Slavič	.05
P. Kogoj	.10
A. Vuga	.10
Springfield, Ill.:	
Chas. Kajtna	.25
Joe Juvan	.25
Luka Repovš	.25
John Gradišar	.25
Frank Golob	.15
Joe Ovca	.10
Fr. Kramžar	.10
Silv. Repovž	.10
Ig. Steinberger	.10
Mat. Ranker	.10
Pong. Strožar	.10
Andy Bučar, Pueblo, Colo.	.50
Andr. Kovšca, Pueblo, Colo	.50
JJos. Slack, Newhouse, Ut.	.25
SKUPAJ	$597.45

Protestni obhod.

Prihodnjo soboto popoludne bo v Chicagi v protestnem obhodu demonstriralo 75.000 unijskih delavcev proti izporu tiskarjev in proti barbarskemu početju časniškega trusta in njegovih profesionalnih pretepačev ter mestne policije. To dejstvo jasno priča o močni solidarnosti, ki vlada med chicaškim delavstvom od začetka tega važnega štrajka naprej.

SODRUGI!

Vsak socialist bi moral naročiti "PROLETARCA," kajti list živi samo od svojih naročnikov.

Vsak socialist bi moral širiti "PROLETARCA", kajti to je prva naloga naše stranke.

Vsak socialist bi moral točno plačati naročnino za "PROLETARCA," ker le na ta način se zamore osigurati napredek našemu listu.

Moč pravice.

Spisal Fr. Novak.

Nad Rimom so se razlegali mogočni glasovi zvonov. Na velikem prostoru pred cerkvijo sv. Petra se je gnetla neštevilna množica. Zbrala se na tem mestu, v središču vesoljne katoliške cerkve, ta dan, da vidi papeža in se naužije vse krasote in svetlobe, ki obdaja glavarja cerkve njegovo stolico. Na tisoče jih je došlo iz daljnih krajev, iz tujih dežela. Občudovali so večno mesto z njegovimi zgodovinskimi znamenitostimi, z njegovimi ostanki iz nekdanjih dni moči in slave, iz dnij, v katerih se je razlivalo vesoljnem svetu toliko zapovedujoče sile.

Množice so zapuščale počasi ogromne prostore in se razlivala na vse strani mesta, še polna občutkov od onega sijaja, ki je obdajal papeža in njegove dostojanstvenike. Polagoma je posta! velikanski prostor prazen, le ponosne postave telesne straže papeža so stopale sem in tja. Zrak je bil še napolnjen s prijetnim duhom kadila, ki so ga žgali v čast namestniku boga.

V mali dragoceno opravljeni dvorani je sedel papež v mehkem naslonjaču. Bil je utrujen; dolga ceremonija mu je vzela moči. Čez bledi obraz mu je šinil tu pa tam izraz zadovoljnosti. Videl je naenkrat zopet vso množico, ki se je poprej navdušeno v globoki ponižnosti klanjala ter stegovala roke proti njemu, kakor bi ga prosila blagoslova in sreče.

"Kolika moč je to", je tiho vzkliknil in njegov duh je poletel daleč tja čez zelene planjave rimske in izradoval se je: kolika moč, koliko slave; povsod po svetu se slavi ta moč, povsod se imenuje njegovo ime. V tisoč in tisoč krajih so danes kipele molitve k nebu zanj, za moč in blagor njegovo in njegove cerkve. Nepremagljiva moč je to; zopet je videl v duhu vse armade njegovih zvestih služabnikov. Ti razširjajo mojo moč, pridobivajo vedno nove trume v okrilje moje cerkve. Cesarji in kralji se klanjajo moji volji, narodi izpolnujejo moje nauke in ukaze. Tu mu je naenkrat obvisel pogled na podobah njegovih prednikov, ki so visele na steni. Oko mu je postalo resno. A kje je ona moč, ki so jo imeli oni pred menoj? Kje je moč, pred katero so trepetali vladarji in siromaki? Kje je ona moč, ki je zdrobila na mah cesarstva in človeške redove, ako so se vpirali volji Rima? Ah, te moči ni več! Njegov pogled je splaval čez mesto. Vse to je bilo nekdaj v oblasti papeža, vsa ona krasna dežela. Armade neštevilne in mogočne so čakale povelja papeža. Cesarji in kralji so hodili poljubovat papežu noge, prinašajoč zlata in biserov, ker je z eno besedo lahko odločil njih pogin ali obstanek. Kje je danes ta moč? Izgubljena, porušena je! Sedanja moč je svetla in orjaška, a le na zunaj, le na videz. Brezverstvo in hudobija sta razširila pravo moč. A to še ni vse; vedno novi udarci, nove nesreče zadevajo to nekdaj nepremagljivo cerkev. Vedno naraščajo vrste onih nepokornih otrok — ovčic, ki so pozabile nauke cerkve. Bojujejo se proti nji in vpijejo, da se bore za pravico. "Pravica", je jezno vzkliknil izbudivši se kakor iz sanj. "Ali nisem jaz pravica? Ali ne zastopa sveto cerkev pravice? Kaj je večja pravica kakor nauki njeni? Moč, moč moram dobiti in potem bom delil pravico. Pravico revnim in pravico brezverskim zapeljivcem ljudstva, katerega so zapeljali od ponižnosti in pokorščine."

Utrujen je prenehal, naslonil glavo v mehko blazino ter zatisnil oči. Skozi okno so sijali zadnji žarki zahajajočega solnca. Nebo za gorami je bilo rdeče, ta rdeča zarja se je spreminjala v ogenj. Naenkrat je videl stati v njem dolge vrste človeških bitij, privezanih na droge. "Dajte mi moč in jaz vam dam pravico", je zašepetal in potem zaspal.

V sanjah je stopila k njemu visoka bela postava. "Pojdi z menoj", je velel njen glas. "Kdo si? Kam naj grem?" — "Jaz sem pravica", katero si ti in tvoji služabniki vkoval v verige in zasužnjili. Želel si poprej imeti moč in dati mene ljudstvu. Pojdi, pokažem ti tvojo moč, a pokažem ti tudi svojo. Tvoja moč razpada, a moja se je šele rodila in postaja orjaška."

Dvignila sta se. Plavala sta po temni noči nad vasmi in mesti. V bližini morja sta stopila na zemljo. Okrog njiju so stale siromašne koče, zidane na pol v zemljo. Duh bede in smrti jima je priplul nasproti; stopila sta pred eno izmed koč. Napol gola deca je ležala v prahu in vpila: "kruha, kruha". Na pragu je sedel star mož z dolgo sivo brado; po licu so mu tekle svetle solze.

"Antonio, sine moj, ne bodo te več videle moje oči, glej slab sem, umiram . . . Srce mi plače za tabo, ker sem te le malo videl v življenju. Begal si po svetu, Antonio, da si živel deco in ženo, a sedaj umiraš tam v boju in jaz umiram žalosti in glada . . . in žena ter deca umira."

"Oče, on ne umira, saj bo še prišel", je vzkliknila mlada žena in objela starca, "on ne umira, pride še zdrav nazaj, oče; saj ne sme umreti! Zakaj bi umiral? Zakaj bi ga vbijali tuji ljudje, ker jim ni nič žalega storil?"

"E hčerka, umirati mora, ker hočejo tako oni, ki žive v palačah, ker za nas ni pravice. Če bi bila pravica, bi bil srečen jaz in ti in deca tvoja. Živela bi moja žena in jaz ne bi sedaj umiral. Ko bi vladala pravica!"

Zopet sta se dvignila in poletela čez morje. Kmalu se je začulo oddaljeno grmenje; postajalo vedno silneje. Zagledala sta pod sabo zidovje mesta, iz katerega so švigali plameni in donelo ono grmenje. Na polju za mestoma sta obstala. Pozdravil ju je duh smrti. V mesečini sta videla razmesarjena človeška trupla, krvi, topla, kipeča, jima je tekla pod nogami. Bledi obrazi mrtvecev in ranjenih so bili spačeni krvavi. Uzdihi umirajočih, ječanje ranjencev, vse to je napolnjevalo ozračje. Iz daljave je prihajalo vpitje, podobno tuljenju zveri in vmes kratko, ozko pokanje! Pri kupu človeških trupelj sta obstala. Pred njima je ležal mlad mož v mlaki krvi. Vprl je svoje steklene oči k njima in s slabim glasom govoril: "O Beata, žena moja, ali si prišla, da v tvojih rokah umrjem? Beata, pridi k meni in daj mi deco, da jo vidim, da jo poljubim v slovo. Ali nisi ti Beata, kdo si? Ah, pomagaj mi, ustavi kri, da ne zgubim življenja; poglej, živeti morem, da dam kruha njej, deci in očetu. Pomagaj, govori, zakaj molčiš?"

Tedaj je stegnila pravica roko, mu jo položila na ramo in rekla: "Ne morem ti pomagati ter ti dati življenja, a maščevala bom tvojo smrt, jaz sem Pravica."

"Pravica si", je šepetal umirajoči rojak. "Pravica, saj ni pravice. Zakaj moram tu umirati? Zakaj moči moja kri tuja tla? Zakaj sem moral ubijati tuje ljudi? Ti si pravica? Ne, ne to ni mogoče, pravice ni na svetu. "Kadar zmagam, takrat bo maščevana smrt vas vseh in vaša kri."

Odšla sta proti dolgi beli hiši, v kateri so ležali ranjenci. V veliki sobi so ležala na mizah trepetajoča človeška trupla. Upitje in ječanje se je razlegalo po njej. Tla so bila namočena s toplo, še kadečo se človeško krvjo. Služabniki so urnih korakov tekali sem in tja ter odnašali človeške ude in umrle ranjence. Zdravniki so delali mrzlično, ojstri noži so se bliskali po zraku in rezali v trupla, ki so se vila vsled nepopisnih bolečin.

Na eni mizi je ležal mož srednjih let. Desna rama in del prs mu je bila razmesarjena. Zdravnik je naenkrat nehal z delom. Pogledal je ranjenca v obraz. Zdrknila mu je po bledem licu svetla solza. Oči so bile odprte in so proseče zrle v zdravnika. Ustnice so se gibale kakor v molitvi. Šepetaje je govoril: "Tu na prsih, to podobo pošljite mojim ljubim". Nato je zaprl oči za vedno. Zdravnik je vzel podobo vdelano v zlatem srcu in jo shranil, bila je polna krvi. "Ta kri vpije za menoj, vpila bo njegovim otrokom in ženi", je dejala Pravica papežu, ki je poln groze stal in gledal vso to kri, vsa ta trpeča človeška bitja.

Zopet sta se dvignila in odplula čez planjavo. V tihi dolini sta zazrla malo vas, mimo ležečo med visokim zelenjem. Ne daleč proč pa se je pomikala dolga črna senca proti hišam, lika dolgi verigi. Počasi je ta senca okroževala vas, vedno tesneje in tesneje. Mirna in tiha je bila noč, le tu pa tam se je slišalo upitje zveri, ki so krožile po dolini za plenom. Ta mir je prekinilo naenkrat divje upitje in pokanje. Sovražnik je obkolil vas in sedaj pobija in kolje. Nedolžne žrtve padajo, edini njihov greh je, da ljubijo svojo rodno zemljo. "Pojdi, videl boš sadove tvoje in tvojih privržencev in zaveznikov moči", je dejala Pravica in zopet stegnila roko, kažoč na goreča stanovanja in mrtva razmesarjena človeška bitja, kojih trupla so pokrivala tla. Pravica je nadaljevala: "Poglej tvojo moč! To delo si ti kot papež blagoslovil. Ona roka, od katere pričakuje svet dobrot, usmiljenja in rešitve, se je dvignila in blagoslovila orožje, ki sedaj mori nedolžne človeške žrtve, hrepeneča po meni, ubija ljudi, katere je tvoj bog po tvojem nauku ustvaril po svoji podobi In to si storil zato, ker hrepeniš po moči, ker hočeš z mogočneži in krvoloki vničiti mene in ker hočeš po pravici, svobodi, po ljubezni in miru hrepeneče človeštvo potisniti nazaj v čase teme in inkvizicije, v čase groze, v čase, ko je beseda tvojih prednikov razširjala po vesoljnem svetu krivice, smrt, opustošenje in bratomorstva."

"Moja cerkev je vedno učila ljubezen do bližnjega in jo razširjala", je trepetajoče zgovoril te besede papež, polne groze ob teh silovitih besedah Pravice.

"Tvoja cerkev in njeni nauki? Ljubezen je učila, praviš? O, ironija, vse drugo prej kot ljubezen do bljižnjega. Tvoj nauk je res nauk ljubezni, a tvoje načelo je — sila, nasilje napram tvojim pravičnim nasprotnikom. Z resnico, polno madežev, je tvoja cerkev zastrupljala in še sedaj zastruplja srca dece izročene ji, da jo vzgoji, da vzljubi s svojimi nežnimi srci mene. — Pravico. Tvoja cerkev uči ljubezen do svojih zatiralcev? Revno, lačno ljudstvo, ki še nikdar ni poznalo mene, obdaja s temo, z nezavednostjo, da ne spozna svoje moči, da ne stopi v boj za mene. Zastopniki tvoje vere so prinesli v svet bedo in trpljenje, v hiše revnih prokletstvo in sramoto. Isti nauki pomagajo graditi mogočna zidovja za ohranitev vaše moči in tiranstva. Brusijo in kujejo morilno orožje, gradijo mogočne parnike za moritev človeštva, za bratomor. Nauki tvoje vere gonijo v smrt, v umor, v rop, in požig svoje učence revno ljudstvo, ker mu vzamejo jasen pogled, da ne spozna mene, da ne pozna dostojanstva človečanstva. Ali hočeš videti tvoje zaveznike, one, ki tvorijo tvojo moč? Pojdi!"

V krasnem, raju podobnem vrtu, sta zagledala med gostim zelenjem razsvetljeno poslopje. Iz njega so prihajali sladki, nežni glasovi godbe in se zgubljali v daljavi. Vstopila sta v dvorano, polno krasote: zlato in biseri so se lesketali po dragoceni obleki krasnih žensk. Plesali so se plesi, pri katerih so se ženske s čudovitim kretanjem like kačam vile, da so se njih polni razkošni udi ostro začrtali skoz tančico njih obleke. Obrazi so jim žareli veselja in brezmejne radosti. Iz daljave so prihajali glasovi godbe zdaj vriskajoč, zdaj zopet proseč. Možki, močne in lepe postave, katerim se je bral z obraza ponos in obenem trdosrčnost in krutost, so gledali z žarečimi pogledi te divne postave. Eden izmed njih je vjel plesalko in jo odpeljal med visoke palme v poltemnem kotu.

"Ljubica, daj, da se napijem iz tvojih ustnic sladkosti! Poglej mi v oči, pusti, da vživam rajsko slast tvoje ljubezni! — "Izpolni mi eno željo, potem boš užival! Dobi mi zlata ali biserov da bom obdana z njimi, da bom bogatejša, krasnejša kot druge! Daj mi, česar one nimajo! Stori to in potem bom čisto tvoja!" — "Storil bom to, ti si kraljica moja, tvoja želja mi je ukaz. In če moram pustiti kopati v sredino zemlje, če moram gore prestaviti, dobiti ti hočem vsega! Zidal ti bodem palače, še krasnejše kot so one, ki jih že poseduješ in jih napolnil z krasoto, ki bo vse na svetu prekašala! Samo ljubezni mi daj!"

V tem trenotku je zapel srebrn zvonček. Urno so se zbrali okrog moža sivih las, ki je stal sredi dvorane, držeč v rokah brzojav. "Nova zmaga na bojišču. Armada je vzela novo pokrajino. Dve sto sovražnikov mrtvih, naših samo šest. Eviva, eviva!" se je razlegal viharni glas veselja mamečih pijač pijane množice. — "Eviva, živimo, saj se nam odpirajo novi neizmerni zakladi tam na novi naši zemlji!" Trčile so kupice, po tleh je teklo ognjevito vino. Razkošen smeh se je mešal med vriskanjem vročekrvnih pijanih žensk. Njih biseri so se čudovito lesketali. Pravica je stegnila roko proti njim, trenutkoma so se zasvetile kaplje krvi med biseri! "To so tvoji zavezniki, to je tvoja moč, o papež, vidiš ono kri?" — "Vidim!" Ona kliče mene na pomoč".

Zopet sta plula v daljavo. V velikem mestu je pravica pokazala papežu siromašna stanovanja, podobna smrdečim brlogom divjih zveri. Trop bednih razcapanih postav, ki so tavala z obupom v očeh okrog, ju je pozdravljal. Šla sa v podzemeljske rove, kjer sta videla stotine človeških bitij podobnih mrtvecem. Videla sta starčke, onemogle od dela in trpljenja, ki so delali in kopičili bogatstvo celo življenje za druge. Bili so pahnjeni sem od onih, ki se valjajo v razkošju. Videla sta v bornih kočah matere z dojenčki, kterih življenje se je pričelo v nepopisni bedi. Videla sta dalje v groznih, peklu podobnih prostorih delavce bledih, izmučenih obrazov. Pravica je zopet spregovorila: "Tu so oni, ki bi lahko vladali svet, vživali prostost in življenje. Ako bi jih tvoja vera ne umorila duševno in jim ne vzela človeškega ponosa!"

Drugod videla sta pa stati množice trpinov z rdečo zastavo. Pravica je pokazala na njo rekoč: "Poglej, to je moja moč, moč, ki se je šele rodila, a postaja orjaška. To moč hočejo zatreti tvoji služabniki."

V tem hipu je pretresel zrak oster pok — strel. — O, groza! Pod njim so se valjala trupla trpinov borečih se za pravico v lastni krvi. "To je delo tvojih služabnikov in tvojih privržencev. Poglej ono kri, ona upije po meni. Iz nje bo vzklilo tisoče novih bojevnikov. Moja moč raste. Dan moje slave se bliža." Šla sta v domove teh trpinov. Videla sta mlade može s kaljo smrti v prsih. "Poglej ti so zapadli smrti, ker niso imeli svežega zraka, tečne hrane; ker niso dobivali za svoje delo toliko, da bi človeku dostojno živeli. Videla sta mlado bledo deco v zadušlih stanovanjih, ki je bila že naprej obsojena na smrt. Nosila je v prsih kal bolezni, dobljeno od bede in trpljenja.

Zginile so jima te strašne podobe smrti izpred oči in zagledala sta zopet krasno poslopje. Zopet jima je vdarlo na uho sladka melodija. V mehkih blazinah, sredi razsvetljene dvorane je ležalo več psov ki so bili ogrnjeni v mehka svilna oblačila. Služabniki so jim domašali draga jedila na dragocenih krožnikih. Druge pa so kopali v dišeči vodi in drgnili z dragim mazilom.

"Ali si videl otroke revežev umirati?" — "Videl", je odgovoril papež, kateremu se je zazdelo, da vidi v tem trenutku kako se drobi njegova moč v prah.

Na široki ulici velikega mesta sta potem zagledala črno nepregledno množico in mnogo rdečih zastav. Obrazi teh ljudi so bili resni, trdi, roke žuljave. Šli so tiho naprej proti nekemu cilju. Šla sta ž njimi. V sredi zelenega polja so se vsi vstavili. Zastave so zavihrale v zraku. Skoz množico je šlo naenkrat nekaj čudovitega kot vihar. Tisoče in tisoče rok se je dvignilo, ko so zadonele besede moža, ki je stal za vzvišenem prostoru, besede polne ognja in ljubezni, besede silne, mogočne, vžigajoče srca. Govoril je o pravici.

"Poglej en del moje armade, mali del samo. Po vsem svetu je raztresena, veže je ena velika misel, ena ljubezen. To je moja moč, moč pravice, ki bo strla tebe in tvojo gnilo družbo. Ona kri, ki si jo danes videl je seme mojih moči! Pojdi nazaj v tvojo palačo razkošja in bogatstva! Videl si svojo in tudi mojo moč.

Drugi dan so javili časopisi, da je papež težko bolan. —

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januvarja 1892.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 489, Frontenac, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal Maxim Gorkij.
(Dalje.)

Ves razžarjen z rdečimi lisami na licih je pritekel Fjodja Mazin. S svojim nemirom in radostjo je prepodil dolgočasje pričakovanja.

— Začelo se je! — je dejal. — Narod se je začel gibati! . . . Na tovarniških vratih so stali Vjesovščikov z Gusevim in Samojlovim in govorili ljudem . . . Množico ljudstva so vračali domov! . . . Pojdimo, čas je! Deset je že ura!

—Jaz grem! — je odločno dejal Pavel.

— Videli bodete, — je obečal Fjodja — po kosilu bo mirovala vsa tovarna.

In odhitel je.

— Ta gori kakor voščena sveča na vetru! — je vzkliknila mati potiho, stopila v kuhinjo in se oblačila.

— Kam pa, mamica?

— Z vami! — je odvrnila.

Andrej je pogledal Pavla in si vihal brke. Pavel si je popravil lase na glavi in odšel za njo.

— Mati, jaz ti ne rečem nič . . . tudi ti mi ne reci! . . . Kaj, mamica?

— Dobro, dobro . . . Kristus z vami! — je zamrmrala ona.

XXVIII.

Ko je stopila na ulico in zaslišala v zraku prazniško žuborenje človeških glasov, nemirno in pričakujoče; ko je ugledala na oknih in vratih skupine ljudi, spremljajoče njenega sina in Andreja z zvedavimi pogledi, ji je zaplesala pred očmi meglena lisa, prelivajoča se iz zelenega na motno sivo.

Pozdravljali su ju, in v teh pozdravih je bilo nekaj čudnega. V njenih ušesih so se lovile odtrgane, neglasne opazke.

— Vojvode . . .

— Nič nam ni znanega o kakovih vojvodih . . .

— Saj ne mislim nič slabega! . .

Drugje je razdraženo klical nekdo na dvorišču:

— Polove jih . . . pa jih bo konec . . .

— Enkrat jih je že držala policija! . . .

Hripavo kričeč ženski glas je preplašeno šinil z okna na ulico.

— Izpametuj se? Ali si sam, kaj? Sameu je — vseeno . . .

Ko so dospeli do hiše breznogega Zosimova, kateri je kot pohabljenec dobival od tovarne mesečno podporo, je pomolil glavo skozi okno in zaklical:

— Paška! Čakaj, podlec, zavijejo ti vrat za tvoje grehe!

Mati je zatrepetala in obstala. Tak krik je vzbudil v njej ostro zlobo. Ozrla se je na napihnjeni, tolsti obraz pohabljenca, ki je skril glavo. Pospešila je korake, dohitela Pavla in stopala tik za njim.

Pavel in Andrej sta šla, kakoi da ne bi ničesar opazila, in ne slišala klicov, ki so ju spremljali. Mirno sta korakala in se glasno razgovarjala o vsakdanjih rečeh. Kar ju ustavi Mironov, postaren in skromen človek, ki ga je vse spoštovalo zaradi treznega, spodobnega življenja.

— Ali tudi vi ne delate, Danilo Ivanovič? — je vprašal Pavel.

— Moja žena je na porodu . . . in pa tak dan je . . . nemiren! — je pojasnil Mironov in ostro gledal tovariša; polglasno je vprašal:

— Otroci pravijo, da napravite ravnatelju škandal, da mu pobijete šipe?

— Kaj smo pijani — je vzkliknil Pavel.

— Po ulici pojdemo z zastavo prepevajoč svoje pesmi! — je dejal Malorus. — Poslušajte naše pesmi — v njih je izražena naša vera!

— Vašo vero poznam! — je zamišljeno dejal Mironov. — Vaše spise sem čital . . . Hej, Nilovna! — je vzkliknil in se nasmejal materi s svojimi pametnimi očmi. — Ali tudi ti demonstriraš?

— Treba je pred smrtjo seči resnici pod pazduho!

— Kaj? — je dejal Mironov. — Torej je res, kar pripovedujejo, da si nosila prepovedane spise v tovarno!

— Kdo pravi to? — je vprašal Pavel.

— Ljudje! Na zdravje . . . lepo se obnašajte! . . .

Mati se je tiho zasmejala; po godu ji je bilo, da so tako govorili o njej. Pavel ji je smeje dejal:

— V ječo te vtaknejo, mama!

— Kaj za to! — je odgovorila.

Solnce se je pomikalo vse višje in vlivalo svojo gorkoto v bodro svežnost pomladnega dne.. Oblaki so plavali počasneje, njih sence so postajale tanjše in prozornejše . . . Mehko so polzele preko ulic in streh, zagrinjale ljudi in čistile predmestje: prah in blato so otirale s sten in streh, dolgočasje z obrazov. Vse je postajalo veselejše, glasovi hrupnejši — oddaljeno bobnenje strojev in zdihovanje tovarne je tonilo v njih . . .

Znova so prihajale z vseh oken in dvorišč materi na ušesa nemirne in zlobne, zamišljene in vesele besede. Najraje bi odgovarjala, zahvaljevala, pojasnjevala in se vmešala v čudno pisano življenje tega dne.

Za vogalom, v tesni ulici se je nabrala gruča, do sto ljudi, in med njimi se je razlegal glas Vjesovščikova.

— Ki izstiskajo iz nas kakor sok iz malin! — so padale ljudem na glavo korne besede.

— Tako je! — je odgovarjalo po več zamolklih glasov naenkrat.

— Fant se trudi! — je dejal Malorus. — Pojdem mu pomagat! . . .

Sklonil se je naprej in preden ga je Pavel zadržal, je zavrtal svoje dolgo, gibko telo v množico, kakor svedre v zamašek. Zapel je njegov zvoneč glas.

— Sodrugi! Pravijo, da žive na svetu razni narodi — Židje in Nemci, Angleži in Tatari. Jaz tega ne verujem! Le dva naroda sta, dve nesopravljivi plemeni — bogatini in siromaki! Ljudje se različno oblačilo in različne govore, ampak poglejte, kako občujejo bogati Francozje, Nemci, Angleži z delavskim ljudstvom; takoj spoznate, da so za delavce vsi — bašibuzuki. Da bi se jim ribja kost ustavila v grlu!

V množici je nastal smeh.

— A poglejmo stvar z drugega konca, pa spoznamo, da živi francoski delavec, tatarski in turški prav tako pasje življenje, kakor mi, rusko delavsko ljudstvo!

S ceste je dohajalo zmerom več ljudi; drug za drugim so se ljudje molče prerivali v ulico, itzegovali vratove, stopali na prste.

Andrej je nadaljeval glasneje.

— Za mejo so delavci že spoznali to preprosto resnico, in danes, na praznik prvega maja . . .

— Policija! — je zakričal nekdo.

S ceste so prijezdili v ulico naravnost proti ljudem štirje policaji na konjih in vihteč biče kričali:

—Narazen!

— Kakšen shod je tu?

—Kdo govori?

Ljudem so se zmračili obrazi in neradi so se umikali konjem. Nekateri so splezali na plotove. Usule so se porogljive besede.

— Kako krulijo svinje na konjih; glejte nas, junake! — je zakričal tenak, zadirljiv glas.

Malorus je ostal sam sredi ulice. Zibajoč glavi sta se namerila proti njemu dva konja. Umaknil se je na stran, v tem hipu ga pograbi mati za roko in ga vleče mrmraje za seboj.

— Obljubil si, da ostaneta skupaj s Pavlom, a sedaj delaš na lastno pest!

— Oprosti! — je dejal Malorus in se nasmehnil Pavlu. — Koliko je policajev na svetu!

— Dobro! — je zamrmrala mati.

Nemirna, moreča utrujenost se je je lotila, dvigala se, krožila po glavi; v srcu sta se vrstila žalost in veselje. Želela si je, da bi kmalu zatulila opoldanska piščalka.

Dospeli so na trg pred cerkvijo. Okolo nje, na ograji, je drug ob drugem stalo in sedelo ljudstvo — zbranih je bilo do petsto glav vesele mladine, skrbnih žena in otrok.

(Dalje prih.)

Edino pot.

Pravo in edino zanesljivo pot, akoravno ne najkrajšo, je pot do priznanja. Vsaka dobra stvar mora konečno zmagati in odstraniti vse zapreke, ktere zavirajo njen napredek. Narod rad sprejema in podpira vsako stvar, ki zasluži priznanje. Uže več kot dvaindvajset let je pristno Trinerjevo ameriško zdravilno vino prišlo med svet in ker je premagalo vse predsodke ponarejanja in druge zapreke, zadobilo je visoko stopnjo med domačimi zdravili, ktero še sedaj poseduje, posebno pa v slučajih bolesti želodca in droba, pomanjkanju krvi v obče v vseh slučajih, ketre provzroča nerednost prebave. Priporoča naj se torej v slučajih oslabljenja, nervoznosti, pomanjkanja spanca, slabosti po [illegible]anosti, bluvanju vetr[illegible] vih in krčih v želodcu. —

V lekarnah — Jos. Triner, 1333 —1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Glasilo hrvatskih socialistov je "Radnička Straža", 1830 South Centre Ave., srbskih sodrugov pa "Narodni Glas", 2310 Clybourn Ave., Chicago. Prvi stane $2.00, drugi pa $1.00 za celo leto.

"No Work-No Pay"
The Workingman's Problem

Zanemarjen prehlad.
Dr. Richterjev PAIN-EXPELLER
odstrani nevarne posledice, ako se pravočasno rabi po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice. — Pazite na ime in **sidro** na omotu.

F. AD. RICHTER & Co., 215 Pearl Street, New York, N. Y.
Dr. Richterjeve Congo Pilule olajšajo. (25c. all 50c.)

Še danes naročite en iztis slavnega romana
"JUNGLE",
kjer so popisane delavske razmere chicaških klavnic. **Cena znižana na dolar s poštnino vred.**
Upravništvo Proletarca.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.
Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na **"Milwaukee Leader"**, nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitski časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.
Naročnina za celo leto znaša $3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

Milwaukee — Wisconsin
Borchardt Bros.
Krojačnica, zaloga oblek in druge moške oprave.
347—349 GROVE STREET.

SLOVENSKI SALOON
LOUIS BEWETZ,
198 1st Ave., Milwaukee, Wis.
Izborna pijača, izvrstna postrežba.
Vsakdo uljudno sprejet.

Milwaukee, Wis
Sodrug
LOUIS BERGANT
257 — 1st Avenue
priporoča Slovencem in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Kadar pridete na 1st Avenue, ne pozabite obiskati **saloon**
IG. KUŠLJAN-A
229—1st Ave.
MILWAUKEE, WIS.

FOTOGRAF
L. HAGENDORFF
ima znižane cene za POROČNE in BIRMANSKE slike.
173 Reed St.
MILWAUKEE, - - - WIS.

Obuvala
za moške: od $1.50 do $4.00
za ženske: od $1.00 do $3.50
za otroke: od 50c do $2.50
Mi vas hočemo vselej zadovoljiti
AHRENS & VAHL
355 Grove St.
Milwaukee, Wis.

Slovenci, obiskujte
'PARIS' RESTAVRACIJO
1914 Blue Island Ave., Chicago.
Lastnik: Tom. Grianias.
Postrežba točna. — Jedila dobra. — Cene primerno nizke. — Odprto ponoči in podnevu.

Ako hočete res dobro in po meri narejeno OBLEKO obrnite se na rojaka:
Kirchgessler & Ermenc
ki tudi **popravljata, čistita, peglata** in **barvata** obleke.
Vsako delo jamčeno.
Slovenci in Hrvatje, podpirajte **domače podjetje.**
291 Grove St., Milwaukee, Wis.

Posledice zanemarjenega prehlajenja pozna vsak. Pravočasno drgnjenje s krepkim linimentom pa kali uniči. Najpotrebnejše sredstvo v domači lekarni je torej dober liniment. Že leta sem se je Dr. Richterjev "Pain Eexpeller" izkazal, da je kot tak izboren. Sredstvo se lahko kupi v sleherni lekarni v Ameriki za 25 centov steklenica. Človeku pa je treba biti pozornemu, da dobi pravega z varstveno znamko s sidrom.

Importiran starokrajski tobak vsake vrste
za cigarete, pipe in žvečenje. Importirane cigare in cigarete. Vse pristno in po zmernih cenah.
VAC. KROUPA,
1245 W. 18th St., Chicago, Ill.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 8—11 predpoldn. in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Št. sobe 1009
133 E. WASHINGTON STREET,
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter najfinejše smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrezba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Potisekov SALOON
1237-1st St., La Salle, Ill
Toči vse, gostilni podrejene pijače ine priporoča rojakom za obilen obisk

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Izdravniška preiskava brezplačna—plačati je le zdravila, 1924 Blue Island Ave., Chicago. Ureduje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 1464

LOUIS RABSEL
moderno urejen salun
NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS
Telefon 1199.

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago, Ill
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.
Najpripravnejša in najcenejša parobrodna črta za Slovence in Hrvate.
Regularna vožnja med New-Yorkom, Trstom in Reko.
Brzi poštni in novi parobrodi na dva vijaka:
Cesar Franc Jožef I. odpluje prvič iz New Yorka 15. June 1912.
Martha Washington, Laura, Alice, Argentina in Oceania
Parniki odplujejo iz New Yorka ob sredih ob 1 popoldan in iz Trsta ob sobotih ob 2 popoldan proti New Yorku. — Vsi parniki imajo brezžični brzojav, električno razsvetjavo in so moderno urejeni. —Hrana je domača. — Mornariji in zdravnik govorijo slovensko in hrvatsko.
Za nadalne informacije obrnite se na naše zastopnike ali pa na:
PHELPS BROS. & CO
Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.
Zastopnik za Zapad: **K. W. Kempf, 120 N. La Salle St., Chicago, Ill.**

ROJAKI v Waukeganu!
Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k
B. Mahnich-u,
714 Market Street, Waukegan.
Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE
M. Poldrugač -:- -:- 1816 So. Centre Ave.

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH
Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceli, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zaupno. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.
Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih.
(Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE moške bolezni
zguba nagona, bolezni v ledicah in jetrih zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA
naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

Zastrupljenje krvi
in vseh drugih kožnih bolezni, kakor prišče, lucije, onemoglost itd.
Ženske bolezni
beli tok, bolečine v ozature, garje, otekline, pedju in druge organske bolezni zdravim za stalno.
(Preiskovanje brezplačno) (Nasveti zastonj.)
DR. ZINS, 183 N. Clark Str. med Randolph in Clark Chicago
Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

POZOR BRATJE SLOVENCI!
Ali že veste kje je dobiti najboljše mes po najnižji ceni? — Gotovo v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici
Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.
Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene **KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave** domačega izdelka ter najokusnejše **PREKAJENO MESO**; vse po najnižjih cenah.
Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.
NIZKE CENE IN DOBRA POSTREŽBA je naše geslo.
Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslopju.
MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Gotov denar.
Hranilna vloga v tej banki je varna investicija.
Nosi 3% obresti in je gotov denar kadar ga rabite
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
22 letno poslovanje.
V soboto večer odprta od 6. do 8. ure.
Varnostni shrambeni predali po $3.00 na leto.